

доцент кафедри англійської філології, кандидат філологічних наук
Старшова Оксана Олександрівна,
 викладач кафедри англійської філології
Пронкевич Костянтин Олександрович

e-mail: oksstar0611@mail.ru

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА ХХ СТ.

КОНЦЕПЦІЯ І ПЛАН КУРСУ (2016-2017 навч.рік)

Протягом першого триместру на четвертому курсі ми ознайомимося з тенденціями розвитку світової літератури у першій половині ХХ століття, сконцентруємо увагу на теоретичних та практичних пошуках модернізму. Другий триместр буде переважно присвячено другій половині ХХ століття, ми сфокусуємося на витоках, хронології, теоретичних засадах літератури постмодернізму, проаналізуємо специфіку розвитку національних літератур. Літературу можна вивчати лише через тексти, тому **читання всіх зазначених в плані текстів обов'язкове.**

Види роботи та форми звіту

- Протягом всього навчального року кожен студент повинен брати **активну** участь у *семінарах та лекційних заняттях* – Ваша участь у дискусії дасть змогу оцінити знання текстів та вміння їх аналізувати. Для перевірки знання текстів також час від часу проводитимуться короткі опитування або контрольні роботи.
- Перед лекційними заняттями студенти отримуватимуть список питань теоретичного характеру для самостійної підготовки і презентації. Відповідь має бути розгорнутою з вказівкою на джерела матеріалу. Характер запитань можна подивитись у матеріалі до другої лекції.
- Також можна підготувати презентацію біографії та творчого шляху одного з письменників. Усі презентації повинні демонструвати Ваше володіння дослідженим матеріалом, отже просте зачитування тексту оцінюється мінімальним балом (зачитати можна цитати).
- Самостійна творча робота (4-5 сторінок друкованого тексту) становитиме самостійне прочитання художнього тексту, запропонованого викладачем. Завдання, список запитань студенти отримають наприкінці жовтня. Термін подання – 28 листопада.
- Фінальна контрольна робота буде проведена на останньому занятті і передбачатиме відповідь на 2 запитання з матеріалу пройденого курсу. Список орієнтовних запитань додається.

Оцінювання в I триместрі

Участь у дискусіях на семінарах – 30 %

Участь у дискусіях на лекційних заняттях – 20%

Контрольні роботи, опитування – 10%

Самостійна творча робота – 20%

Презентація теоретичного питання або біографії письменника – 10%

Фінальна контрольна робота – 10 %

Усі бали будуть підсумовані, виведене середнє число, яке складатиме половину екзаменаційної оцінки у другому триместрі (тобто 20 балів)

Курс складається з 7 лекційних та 7 семінарських занять у I триместрі, 6 лекційних та 6 семінарських занять у II триместрі.

ПЛАН ЛЕКЦІЙ І ТРИМЕСТР

1. Загальна характеристика доби. Модерністське світовідчуття. Авангардистські школи: дадаїзм, сюрреалізм, експресіонізм, футуризм, імажизм. Співвідношення понять модернізм – авангардизм.

2. Модернізм у британському романі. Творчість Д.Г.Лоуренса (обговорення «Коханця леді Чаттерлей»), В.Вулф (обговорення «Місіс Деллоуей»).

Презентації: 1. Д.Г.Лоуренс

2. В.Вулф

Теоретичні питання:

1. Поняття тілесності в англійському суспільстві вікторіанської доби.
2. Внесок З.Фрейда у розуміння тілесності.
3. Зміни тіла у мистецтві танцю Айседори Дункан (бажано показати запис її виступу).
4. Револуція у розумінні людського тіла, розпочата Лоуренсом.
5. Відродження міфу у творчості Лоуренса.
6. Гурток Блумсбері – учасники, діяльність.
7. Естетизм В.Вулф. Своєрідність потоку свідомості.
8. Завдання художника – відтворити «міради вражень».

3. Розвиток філософського/інтелектуального роману. Німецький інтелектуальний роман. Г.Гессе (аналіз «Гри в бісер»), Г.Манн, Т.Манн, А.Дьоблін. **Міфопоетика австрійської літератури.** Р.Музіль.

Презентації: 1. Г.Гессе

2. Г.Манн

3. Р.Музіль

4. Становлення американської літератури у ХХ столітті. Ш.Андерсон, Г.Стайн, Дж.Стейнбек, Р.Фрост, Дж. Дос Пассос. та ін. Література американського Півдня. Художнє новаторство В.Фолкнера. Поліфонізм роману «Шал і лють» (обговорення).

Презентації: 1. В.Фолкнер

2. Г.Стайн

5. Література “втраченого покоління”. Е.Хемінгуей, Ф.С.Фіцджеральд, Р.Олдінгтон, Е.М.Ремарк. Аналіз романів.

Презентації: 1. Е.Хемінгуей

2. Ф.С.Фіцджеральд

3. Е.М.Ремарк

6. Шляхи оновлення драми в першій половині ХХ століття. Л.Піранделло, Гарсія Лорка, Ю.О’Ніл. Обговорення п’єс. Особливості театральної системи Б.Брехта та її вплив на сучасну світову драматургію. Антивоєнна проблематика п’єси «Матінка Кураж та її діти», її актуальність.

Презентації: 1. Б.Брехт

2. Л.Піранделло

7. Жанр антиутопії у ХХ столітті: Є.Зам’ятін, О.Хакслі (обговорення «Цей дивний новий світ»), Дж.Оруелл (обговорення «1984»), Р.Бредбері «451 за Фаренгейтом».

Презентації: 1. Є.Зам’ятін

2. О.Хакслі

3. Дж.Оруелл

ПЛАН СЕМІНАРІВ

I ТРИМЕСТР

Семінар 1. Поетичне новаторство першої половини ХХ століття

Мета: виявити нові тенденції у розвитку поезії

План:

1. Г.Аполлінер і синтез мистецтв.
2. Вірш-річ як втілення принципів скульптури. Центральні образи поезії Р.М.Рільке.
3. Експресіонізм Г.Тракля.
4. Футуризм В.Хлебнікова.
5. Авангардистські експерименти е.е.камінгса.

Презентації: 1. Г.Аполлінер

2. Р.М.Рільке

3. Г.Тракль

4. В.Маяковський

5. е.е. камінгс

Семінар 2. Т. С. Еліот – концепція творчості та її втілення у «Любовній пісні сера Альфреда Пруфрока» та в поемі «Безплідна земля». Новий тип сучасної людини – «герой часу».

Мета: проаналізувати поетичне новаторство у творчості Т.С.Еліота

План:

1. Місце Т.С.Еліота в «поетичній революції» першої половини ХХ ст. Нарис біографії поета.
2. Погляди Т. С. Еліота на природу поезії: «об'єктивний корелят», «традиція», «герметизм», «алюзія», «інтертекстуальність». Аналіз літературно-критичних робіт.
3. Новий тип героя в «Любовній пісні сера Альфреда Пруфрока».
4. «Золота гілка» Дж.Фрезера. Повернення міфу.
5. Коментування поеми «Безплідна земля» – міфологічна основа, інтертекстуальні зв'язки, паралелі з сучасністю.

Презентації: 1. Т.С.Еліот

Семінар 3. Роман-міф Дж. Джойса «Улісс» (Епізоди 1-4, 14, 18)

Мета: проаналізувати особливості модерністського експериментаторства в романі Дж.Джойса

План:

1. До «Улісса» - «Дублінці» та «Портрет митця замолоду». Особливість творчої еволюції Дж.Джойса.
2. "Потік свідомості" - новий прийом зображення внутрішнього світу людини.
3. Своєрідність структури роману.
4. Час і простір в романі Дж. Джойса, їх функції і значення як організуючих категорій тексту.
5. Широкий культурологічний контекст роману (символіка мистецтва, частин тіла, кольорів, музики тощо). Експериментальна мова оповіді, її всеосяжність, універсальність («загальноєвропейське есперанто»). Роль музики в оформленні роману. Символіка епізодів: домінуючий час, місце, орган, мистецтво, колір, символ, техніка, герой.
6. Леопольд Блум і Стівен Дедал – сучасні герої пошуку. Ставлення до Ірландії. Тема батька та сина.
7. Зображення Дубліна. «Улісс» як втілення останнього акту людської історії, підсумок доби.

Презентації: 1. Дж.Джойс

Семінар 4. «Інтелектуальний роман» як новий вид сучасної філософської прози. Роман Т. Манна «Доктор Фаустус».

Мета: проаналізувати особливості жанру інтелектуального роману на прикладі твору Т.Манна

План:

1. Німецька культурна традиція в романі Т. Манна: Лютер, Гете, Шопенгауер, Вагнер, Ніцше. Аналітична психологія і міфологізм.
2. Розробка фаустівського міфу в романі.
3. Поверхневий сюжетний рівень роману. Життя Кайзерсасерна як символ патріархальної Німеччини.
4. Категорії життя і смерті, життя і духу в романі.
5. Проблема культури і мистецтва. Доля митця в сучасному світі. Суб'єктивне і об'єктивне в мистецтві. Діалектика свободи.
6. Образ оповідача.

Презентації: 1. Т.Манн

Семінар 5. Франц Кафка. Роман «Процес».

1. Автобіографізм творчості. Психоаналітичний підхід до інтерпретації творів.
2. Тема «людина і влада».
3. Метафізичні пошуки духовного абсолюту і неможливість їхнього досягнення.
4. Герої Кафки як передвісники екзистенціалістського героя.

Семінар 6. Екзистенціалізм у французькій літературі. Ж.-П.Сартр «Нудота». А.Камю «Сторонній».

Мета: визначити основні параметри філософії та естетики екзистенціалізму

План:

1. Філософія екзистенціалізму: основні поняття.
2. Прагнення французької літератури до художнього втілення філософських думок.
3. Стан нудоти як усвідомлення буття світу.
4. Категорії смерті, свободи, відповідальності у творчості А.Камю.
5. Вплив екзистенціалізму на подальший розвиток літератури.
6. Ангажований та неангажований екзистенціалізм.

Презентації: 1. Ж.-П.Сартр

2. А.Камю

Семінар 7. Загальна характеристика французької літератури у першій половині ХХ ст. Шляхи оновлення жанру роману у французькій літературі. М. Пруст. «В пошуках втраченого часу» (На Сваннову сторону).

Мета: проаналізувати специфіку модерністського роману М.Пруста

План:

1. Художня традиція Марселя Пруста: "суб'єктивна епопея", метафора часу.
2. Літературне новаторство М. Пруста.
3. Драматична історія кохання і ревнощів.
4. Витонченість психологічного аналізу. Одухотворення почуття любові, роль мистецтва в цьому процесі.

Презентації: 1. М.Пруст

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО ЧИТАННЯ

I триместр

Література Франції

1. Аполлінер Г. Алкоголі. Каліграми. Зона.
2. Пруст М. В пошуках втраченого часу (На Сваннову сторону).
3. Камю А. Сторонній.
4. Сартр Ж.-П. Нудота.

Література Великої Британії

1. Вульф В. Місіс Деллоуей.
2. Джойс Дж. Улісс (Епізоди 1-4, 14, 18).
3. Еліот Т. С. Безплідна земля. Любовна пісня Альфреда Пруфрока. Традиція та індивідуальний талант.
4. Лоуренс Д.Г. Коханець леді Чаттерлей.
5. Оруелл Дж. 1984.
6. Хакслі О. Цей дивний новий світ.

Німецькомовні літератури

1. Брехт Б. Матінка Кураж та її діти.
2. Гессе Г. Гра в бісер.
3. Кафка Ф. Процес. Залізнодорожні пасажири. Правда про Санчо Пансу. Прометей.
4. Манн Т. Доктор Фаустус.
5. Рільке Р. М. Поезії. Нові вірші. Нових віршів друга частина. Сонети до Орфея.
6. Ремарк Е.М. На західному фронті без змін.

Література США

1. О'Нілл Ю. Пристрасті під в'язами.
2. Фіцджералд Ф.С. Великий Гетсбі.
3. Фолкнер В. Шал і лють.
4. Хемінгуей Е. Фіеста. Кішка під дощем.

Література Італії

1. Піранделло Л. Шестеро персонажів у пошуках автора.

Орієнтовні питання до фінальної контрольної роботи (буде оновлено)

1. Естетика і менталітет ХХ ст. Основні художньо-естетичні і філософські напрямки. Загальна характеристика літератури першої половини ХХ сторіччя.
1. Характеристика основних авангардистських шкіл. Дадаїзм. Сюрреалізм у Франції. Експресіонізм в Німеччині. Футуризм в Італії.
2. Творчий шлях Е.М.Рільке. Жанрові експериментування в "Нових віршах" і "Нових віршів другій частині".
3. Головна тема поеми Т.С.Еліота „Безплідна земля”. Композиція твору. Часова та просторова багатоплановість поеми.
4. Творчий шлях Г.Аполлінера. Аналіз збірок “Каліграми” і “Алкоголі”.
5. Естетика модернізму. Модернізм як культурологічна категорія і тип творчого світобачення.
6. Модернізм в літературі Великобританії.
7. Питання статі і сучасне суспільство в творах Д.Г.Лоуренса.

8. Особливості психологізму В.Вулф в романі “Місіс Деллоуей”.
9. Міфоцентризм роману Дж.Джойса „Улісс” (час, простір, система персонажів). Художнє новаторство Д.Джойса в романі “Улісс”.
10. Англійська художня антиутопія. Своєрідність жанру.
11. Пародійна модель „ідеального суспільства” в романі О.Хакслі “Цей дивний новий світ”.
12. Проблематика роману Дж.Оруелла “1984”.
13. Загальна характеристика “інтелектуального роману”.
14. Історія нації в образі митця в романі “Доктор Фаустус” Т.Манна.
15. Концепція світу і людини в притчах Кафки.
16. Проблематика роману Г.Гессе “Гра в бісер”.
17. Своєрідність естетики М.Пруста. Реалізація “інстинктивної пам’яті” в романі-епопеї “В пошуках втраченого часу”.
18. Література “втраченого покоління”.
19. Становлення американської літератури у ХХ столітті.
20. Особливості поетики Е.Хемінгуей.
21. Ідейно-художній аналіз роману Ф.С.Фіцджералда “Великий Гетсбі”.
22. Південна школа в літературі США. Творчість В.Фолкнера. “Шал і лють”.
23. Екзистенціалізм: філософія та література. Загальна характеристика.
24. Ж.-П.Сартр. Моральний і філософський зміст образу А.Рокантена в романі “Нудота”.
25. Поняття абсурдного світу та „людини абсурду” в теоретичних доробках та художній практиці Альбера Камю.
26. Філософський театр Л.Піранделло.
27. Основні положення естетики епічного театру Б.Брехта. Ефект очуження і засоби його створення.
28. Драматургічне новаторство у першій половині ХХ століття.
29. Значення драматургії Ю.О’Нілла для розвитку американського театру.

Список рекомендованої літератури

№ п/п	Бібліографічний опис джерела	Кількість у бібліотеці університету
1. Основні джерела		
1	Зарубежная литература XX века. Под ред. Л.Г. Андреева. – М.: Высшая школа, 1996. – 575 с.	15
2	Давиденко Г.Й., Стрельчук Г.М., Гречаник Н.І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 504 с.	5
3	Алхімія слова живого: Французький роман 1945-2000. – К.: Промінь, 2005. – 383 с.	5
4	Гребенникова Н.С. Зарубежная литература XX в. – М.:ВЛАДОС, 1999. – 128с	2
2. Додаткові джерела		
5	Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М.Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – 633 с.	20
6	Лейдерман Н.Л., Липовецкий М.Н. Современная русская литература: 1950-1990-е гг.: в 2 тт. – М.: Академия, 2003.	1
7	Зарубежная литература второго тысячелетия. 1000-2000: Учеб. пособие / Под ред. Л.Г.Андреева. – М.: Высш. шк., 2001.	Б-ка Гмирь ова

8	Зарубіжна література ХХ ст./ О.М.Ніколенко, Т.П.Маєвська, В.О.Пашенко та ін. – К.: Академія, 1998. – 320 с.	2
9	Ильин И.П. Постмодернизм. Словарь терминов. – М.: ИНИОН РАН-Intrada, 2001. – 384 с.	Б-ка Гмирь ова
	История зарубежной литературы ХХ века: Учеб. / Под ред. Л.Г.Михайловой и Я.Н.Засурского. – М.: ТК Велби, 2003. – 544 с.	Б-ка Гмирь ова
8	Киреева Н.В. Постмодернизм в зарубежной литературе. – М.: Фланта, 2004. – 216 с.	1
9	Ковалёва Т.В. История зарубежной литературы второй половины XIX-начала ХХ веков. – Минск: Завигар, 1997. – 336 с.	1
10	Маньковская Н. Б. Эстетика постмодернизма. — СПб.: Алетейя, 2000. — 347 с.	Б-ка Гмирь ова
11	Постмодернизм: Энциклопедия / Мн.: Интерпрессервис; Книжный Дом, 2001. — 1040 с.	Б-ка Гмирь ова
12	Руднев В.П. Словарь культуры ХХ века. – М.: Аграф, 1997. – 384 с.	Б-ка Гмирь ова
13	Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М.Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – 633 с.	5
14	Усовская, Э. А. Постмодернизм в культуре ХХ века: учебное пособие для вузов. — Минск, 2003.	Б-ка Гмирь ова
15	Шабловская И.В. История зарубежной литературы (ХХ век, I половина). – Минск: Экономпресс, 1998. – 382 с.	1
16	Американський модернізм: контекст, постаті. Післяпостмодерністський погляд//Американські літературні студії в Україні за ред. проф. Т.Н.Денисової. – К.: Факт, 2010. – 424 с.	1
17	Лексикон нонклассики. Художественно-эстетическая культура ХХ века/Под ред. В.В.Бычкова. – М.: РОССПЭН, 2003. – 607 с.	1
18	История литературы США. Литература начала ХХ в. Т.V-VI. – М.: ИМЛИ РАН, 2009. – 987 с.	1
19	Вікно в світ, 1998-2008	+
20	Авангард в культуре ХХ века (1900-1930 гг.): Теория, история, поэтика : В 2 кн. / [под ред. Ю.Н.Гирина]. – М.: ИМЛИ РАН, 2010. – 600 с.	